

Bibliografische gegevens

- Auteur: Kader Abdollah
- Titel: Salam Europa!
- Gelezen druk: 2016
- Uitgeverij: Uitgeverij Prometheus
- Motto: 'Zo wordt het verteld, maar alleen God weet of het naar waarheid wordt verteld. Er was dus ooit een koopman die heel rijk was en veel mensen had die voor hem werkten. Hij had een harem van allerlei vrouwen uit verschillende stammen en ook heel veel kinderen. Op een dag besloot hij alles achter te laten om een reis naar verre landen te maken. God nam hem onder Zijn hoede en had hem een gelukkige reis voorbestemd. Hij trok te paard dag en nacht voort en tot zijn verwondering ontmoette hij veel andere mensen die in andere talen spraken en wonderbaarlijke dingen hadden uitgevonden, en hij ontdekte dat er nog zo veel andere mooie vrouwen op aarde waren. Op een warme dag in de woestijn zag hij in de verte een kasteel. Hij reed ernaartoe en eenmaal aangekomen bij het kasteel bond hij zijn paard vast aan een notenboom en ging aarzelend naar binnen om te kijken welk wonder hem te wachten stond. 'Allemachtig,' zei hij verbaasd.

(Naar een oude Perzische *hekajat*)'

Vertelinstantie

De vertelinstantie is de auctoriale verteller, want er wordt van bovenaf gekeken op de gebeurtenissen en de verteller weet alles van zijn personages. Citaat: 'De machinist die nog in verwarring was, begreep helemaal niet waar de sjah het over had. Hij keek naar de deur van het perron of hij de stationsdirecteur kon zien, maar tot zijn schrik zag hij dat er honderden achter de ramen naar hen stonden te kijken.' Мы хотим, утобы локомотив вхытзтб,' zei de sjah, en maakte zo duidelijk dat hij de locomotief vanbinnen wenste te bezichtigen. De machinist hielp de sjah om via de kleine onhandige ijzeren treinladder in de locomotief te stappen. Het ging natuurlijk niet zo soepel met de vele juwelen die de sjah droeg. Eenmaal boven bevond hij zich hij zich in de geheime, magische ruimte van de trein. De machinist liet hem de ketel, het vuur, de pijpen, de cilinder en de sterke armen zien die de wagens in beweging brachten. De sjah besepte dat hij op dat moment in de kern van de Europese machinerie, bij de motor van de industriële revolutie stond.' (pagina 62) Een ander citaat is: "Pak haar,' riep hij in het Perzisch naar Eenoldolde, die iets verderop stond. Maar Eenoldolde begreep niet waar de sjah het over had. 'Zij, zij, zij, ze vlucht. Daar met een koffer,' riep de sjah en hij wees met zijn vinger naar de plek waar hij Banoe net gezien had. Eenoldolde drong zich door de massa heen naar de plek die de sjah had aangewezen. 'Heeft u Banoe gezien?' vroeg hij aan een aan een Perzische prins, maar die stuurde hem opzettelijk een andere kant op. Ook dokter Toluzan stuurde hem de verkeerde kant op, zodat Banoe meer tijd zou hebben om het station te verlaten. Eenoldolde probeerde verwoed zich een weg te banen naar de uitgang van het station, maar Banoe was allang weg. Eenoldolde durfde zich niet niet meer aan de sjah te vertonen.' (pagina 388)

Personages

De 'sjah'

De 'sjah' is de koning van Perzië in 1880. Het is een man van 47 jaar oud. Hij heeft grijs haar, schitterende ogen en een grote hangende snor. Ook is hij een beetje gezet. Hij is vaak geëmotioneerd, citaat: 'De sjah werd emotioneel en de tranen liepen over zijn wangen.' (pagina 16) Ook is hij vaak achterdochtig, want hij denkt vaak dat er iemand is die hem verraad of dat mensen bewust hem belachelijk willen maken, citaat: 'Eerst geloofde hij haar verhaal dat ze zich in een dekenkist had gestopt, maar nu twijfelde hij of ze de waarheid had gesproken en of ze wel in haar eentje opereerde. Want hoe kon ze in haar eentje vanaf Moskou naar Sint-Petersburg zijn gereisd?' (pagina 109) De sjah is een flat character, want hij verandert niet veel en zijn karaktereigenschappen worden niet uitgebreid beschreven. Zijn relatie met Banoe begon goed. De sjah beschouwde haar als zijn favoriete vrouw, maar Banoe gaat zich te veel Europees gedragen en praat veel met de vrouwen van de Europese leiders en de sjah begint haar te wantrouwen en uiteindelijk Verlaat Banoe de sjah in Parijs.

Enisbanoe

Enisbanoe ook wel Banoe genoemd is een vrouw van de sjah. Ze heeft een islamitische vader en een Armeense moeder. Ze is erg intelligent, want ze spreekt meerdere talen en is erg geïnteresseerd in Europese literatuur en wetenschap. Citaat: 'Ze is geen boerin, maar een intelligente vrouw.' (pagina 29) Ze gedraagt niet zoals mensen haar opleggen, citaat: 'Bovendien had hij Banoe zonder sluijer meegenomen.' (pagina 73) Waarbij de sjah toch meer neigt naar de Perzische cultuur, neemt Banoe toch meer de Europese cultuur over. Ze verandert niet en haar karaktertrekken worden niet uitgebreid beschreven. Dit maakt haar een flat character.

Eenoldolde

Eenoldolde is de rechterhand van de sjah. Hij voert zijn opdrachten zonder twijfel uit en doet alles wat de sjah niet kan. Ook is hij erg te vertrouwen. Hij is groot en sterk. Citaten: 'Tijdens zijn lange dienst wist hij het vertrouwen van de sjah te winnen, die zonder hem nergens naartoe ging.' (pagina 38) 'Eigenlijk was hij de sjah zelf, maar in een andere lichaamsbouw' (pagina 38) Eenoldolde is een type, want hij is de typische rechterhand die alles uitvoert wat de baas hem oplegt.

Tijd

Historische tijd:

In het deel van de sjah is de historische tijd rond 1880. Citaat: 'In de vertellingen van de sjah zweeft de tijd tussen 1870 en 1890 en daardoor kwam ik vaak vast te zitten tussen ware en onware tijd.' (pagina 15)

In het andere deel is de historische tijd rond 2015. Citaat: 'Gisteren heb ik de nieuwe MacBook gezien. Mijn belastingadviseur vertelde me dat het aankoopbedrag aftrekbaar is van mijn inkomstenbelasting.' (pagina 18) De MacBook is duidelijke een teken van de huidige tijd. Citaat: 'Af en toe kom ik op televisie om wat over Iran, Irak, Syrië te vertellen als daar iets aan de hand is. Vooral nu vluchtelingen massaal naar Europa komen, verschijn ik vaker in de media om iets uit te leggen.' (pagina 14) De vluchtelingen crisis had zijn hoogtepunt in 2015.

Vertelde tijd:

In het deel van de sjah is de vertelde tijd ongeveer drie maanden, citaat: 'Om toch een houvast te hebben stelde ik eerst een fictieve tijd voor dit verhaal vast: het voorjaar en de zomer van 1880, zodat we toch iets dichterbij de werkelijkheid zouden kunnen komen.' (pagina 15)

In het andere deel is de vertelde tijd ongeveer een half jaar. Het eerste duidelijke teken van een datum is: 'Sinds gisteren is er een verschrikkelijke foto van een driejarig jongetje opgedoken op alle social media wereldwijd. Het jongetje is eergisteren op een Turks strand in de buurt van Bodrum aangespoeld, terwijl zijn broer en zijn moeder ergens anders dood gevonden werden.' (pagina 103) Deze foto is genomen op 2 september 2015. Het boek eindigt met: 'Salam Sjeed Djamal Amsterdam anno 2016.' (pagina Dus duurt het ongeveer een half jaar.

Verteltijd:

Het boek is 429 bladzijden lang. Het boek is onderverdeeld in een voorwoord en 117 hekajatten.

Chronologie:

Het boek is chronologisch verteld.

Voor/terugwijzingen:

Terugwijzingen: Citaat: 'Ik herinner me dat ik als kind de gebedschador van mijn moeder over mijn hoofd trok terwijl andere kinderen er met mij onder zaten.' (pagina 13) Citaat: 'Hij was een jaar of vier, vijf toen zijn leermeester hem onverwachts optilde, in een rivier gooide en riep: 'Zwemmen, zwemmen, zwemmen!' Hij gilte, huilde en sloeg met zijn handen in het water tot zijn meester hem als een verzopen kat uit het water haalde. Verkleumd en verstijfd van angst klemde hij zich vast aan de benen van zijn meester, zodat hij hem niet weer in het water zou kunnen gooien.' (pagina 23)

Voorwijzingen: Citaat: 'Ze waren nog niet ver genoeg om het te beseffen, maar ik zag al voor me hoe ze zich belachelijk zouden maken door met een paar honderd koetsen en karren, beladen met koffers, kisten, en pompoenen, dwars door de straten van Moskou, Berlijn, Londen en Parijs te rijden. Ze zouden lange vertragingen op het spoor veroorzaken, en dat alles zou niet onopgemerkt blijven voor de Europese journalisten, die in die tijd zich sterk bewust waren geworden van de kracht van journalistiek.' (pagina 40) Citaat: 'Zo'n zes, zeven maanden na hun ontmoeting werd de sjah door drie kogels omgebracht in Teheran.' (pagina 108)

Flashbacks: Ik heb geen flashbacks kunnen vinden.

Ab ovo/medias res:

Het verhaal is abo vo, want je krijgt steeds ingeleid over belangrijke personen in het verhaal. Je komt beperkt te weten over de personages door terugwijzingen.

Ruimtes

Fysische ruimte:

Een fysische ruimte is het Kremlin. Het Kremlin is een paleis in Moskou wat volgens de sjah meer lijkt op een groot huis. Het is erg gedecoreerd. Binnen zijn er ontelbaar aantallen gangen, kamers en corridors. Elk deel is versierd met wandtapijten, oude kronen en andere persoonlijke spullen van de tsaren. Het keizerlijke vertrek heeft een groot antiek bed met een balkon met uitzicht over heel Moskou en een iets te klein bad. Citaat: 'Het was een groot, gedecoreerd oud huis met veel trappen die steeds nog meer geheimen leidden. De zalen, de corridors en de trapwanden waren allemaal versierd met taferelen uit de Russische geschiedenis.' (pagina 78)

Psychische ruimte:

De psychische ruimte is de munitiefabriek in Groot-Brittannië. Deze ruimte heeft de invloed dat de sjah zich beroerd voelt. Het lijkt wel of hij door de hel moet. Citaat: 'Toen hij weer in zijn koets zat en het fabrieksterrein verliet, had hij het gevoel dat hij in die Britse wapenfabriek een voorproefje van de hel en het paradijs had gekregen. Hij voelde zich beroerd.' (pagina 348)

Zintuigelijke ruimte:

De zintuigelijke ruimte is zicht. Citaat: 'Nadat ze een halfuur in stilte gereden hadden zagen ze een oud kasteel achter de grote bomen verschijnen.' (pagina 105)

Motieven

Verhaalmotieven:

Het belangrijkste motief is de onwetendheid van de technologie door de sjah. Een voorbeeld hiervan is dat de sjah geen aandacht geeft aan het laboratorium van Bayer. Citaat: 'De directeur van het laboratorium daalde blij de trappen af om de sjah te verwelkomen en hem naar binnen te nemen, maar de sjah wilde niet naar binnen. 'We hebben hier niets te zoeken,' zei hij tegen dokter Toluzan, 'gaat u zelf maar naar binnen, wij maken hier een wandeling door de weilanden tot u klaar bent.' (pagina 198) Ook vindt hij maar de revolutionaire ideeën van Siemens niet heel indrukwekkend. Citaat: 'In die tijd zit ik bij God, u moet die kabel naar de hemel leiden,' zei de sjah geïrriteerd, omdat hij nog last van zijn ogen had. Hij vond het ook beledigend dat ze hem iets wilden zien waarvan ze zelf nog niet wisten wat het was.' (pagina 184) Bovendien heeft hij ook nog stukken land met aardolie verkocht aan een Brits bedrijf voor weinig geld. Door zijn conservatieve ideeën zijn de redenen waarom Perzië eigenlijk niet meer meedoet in de wereld, maar hij wil eigenlijk dat Perzië wel meedoet. Dit is terug te leiden tot het begrip onwetendheid.

Een verhaalmotief is het overlijden van jonge prinses door hun vader. Dit gebeurde ook Leopold II die door zijn enthousiasme zijn eigen zoon in een meer gooide en de zoon verdronk. Citaat: 'Ik gooide hem met alle kracht in het meer, maar op eens verdween mijn zoon. Hij kwam niet meer boven. Ik stond daar en mijn zoon kwam niet. Ik riep hard zijn naam: "Leopold!" Maar hij reageerde niet.' (pagina 256) Ook gebeurde dit met een Duitse prins, waarbij de prins aan zijn zoontje de dood in joeg. Citaat: 'Ik ging onder het raam staan en stak lachend mijn armen in de lucht. Mijn zoon riep "Springen, pap?" en ik riep "Springen, jongen!" in de overtuiging dat ik hem zou vangen. Hij sprong maar miste mijn armen en viel op de grond. Mijn paard hinnikte en rende weg, mijn zoon van drie lag levenloos op de grond.' (pagina 172) Dit is te herleiden tot het begrip vader en zoon.

Samenvatting

Sjeed Djamal, docent oriëntalistiek aan de Universiteit van Amsterdam, woont al lange tijd in Nederland. Op een dag krijgt hij een reisboek in handen van een Perzische sjah, die in de negentiende eeuw door Europa reisde. Sjeed Djamal vindt het fascinerend. Nieuwsgierig besluit hij om deze reis zelf te maken, met een afstand van anderhalve eeuw. Samen met zijn student Iris wijdt hij zich aan de geschriften van de sjah en zijn medereizigers. Hij ziet hoe de sjah dwars door Europa reist, en zelfs door België en Nederland. Op die manier volgt hij de reusachtige karavaan van de sjah die steeds dieper het continent in trekt. Gaandeweg dringt de geschiedenis, maar ook het heden van Europa, steeds dieper tot Sjeed en zijn assistente door.

Bron: <https://www.atheneum.nl/leesfragmenten/2016/salam-europa/>